

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2025-07-3D,4I
Rīgā

30.04.2025.

Nr. 6-6/19

[personas A] aizstāvim
Zvērinātam advokātam [personai B]
[e-pasta adrese]

Par pirmstiesas procesā piemērotā apcietinājuma motivāciju un liegumu iepazīties ar materiāliem, kas pamato apcietinājuma piemērošanu

Tiesībsargs saņēma Jūsu 2024. gada 11. decembra iesniegumu (reģistrēts 11.12.2024 ar Nr. 1887) un 2025. gada 22. janvāra iesniegumu (reģistrēts 23.01.2025 ar Nr. 6-1/71) par iespējami pieļautiem rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem pret [personu A].

Ar tiesībsarga 2025. gada 8. janvāra vēstuli, reģistrēta ar Nr. 6-1/13, iesnieguma daļā, kurā izteicāt sūdzības par [personai A] piemērotā apcietinājuma motivāciju un liegumu iepazīties ar materiāliem, kas pamato apcietinājuma piemērošanu, tiesībsargs lūdza līdz 2025. gada 22. janvārim iesniegt Jūsu rīcībā esošos dokumentus vai to kopijas, kas attiecas uz [personai A] kriminālprocesā Nr. [...] piemēroto apcietinājumu un Jūsu izteiktajām sūdzībām minētā sakarā.

2025. gada 23. janvārī tiesībsargs saņēma Jūsu iesniegumu, reģistrēts ar Nr. 6-1/71, kurā informējāt, ka kriminālprocess Nr. [...] uz minēto brīdi ir nodots iztiesāšanai Rīgas pilsētas tiesnesim [personai C] tiesvedības uzsākšanai, vienlaikus norādot uz procesuālajiem dokumentiem, ar kuriem tiesībsargam būtu nepieciešams iepazīties, lai izvērtētu Jūsu iesniegumos izteiktās sūdzības saistībā ar [personai A] piemēroto apcietinājumu.

Ar tiesībsarga 2025. gada 28. janvāra vēstuli, reģistrēta ar Nr. 6-4/4, tikāt informēts, ka tiesībsargs ir pieņēmis lēmumu par pārbaudes lietas ierosināšanu par [personai A] pirmstiesas procesā piemērotā apcietinājuma motivāciju un liegumu iepazīties ar materiāliem, kas pamato apcietinājuma piemērošanu.

Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs pēc iepazīšanās ar krimināllietas Nr. [...] materiāliem daļā par [personai A] piemēroto apcietinājumu, kā arī tiesību aktu un tiesu prakses izpēti, sniedz šādu atzinumu.

Faktiskie un juridiskie apstākļi

[1] Kā izriet no lietas faktiskajiem apstākļiem, tad 22.07.2024. pret [personu A] tika uzsākts kriminālprocess Nr. [...] pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas un 153. panta trešās daļas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm, kas klasificējams kā sevišķi smags noziegums. Ar 24.07.2024. lēmumu [persona A] atzīta par aizdomās turēto par līdzdalību bērna nolaupīšanā, proti, aizdomas ir izvirzītas par iespējamā noziedzīgā nodarījuma izdarītāja (viņas dēla [personas D]) pretlikumīgas rīcības atbalstīšanu, kā rezultātā bērns tika pretlikumīgi izvests no valsts uz [...]. Ar Rīgas pilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses [personas E] 24.07.2024. lēmumu [personai A] piemērots apcietinājums. Par minēto lēmumu 31.07.2024. zvērināts advokāts [persona F] iesniedza sūdzību, kuru ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesneses [personas G] 27.08.2024. lēmumu noraidīja. 17.09.2024., ar sekojošiem 19.09.2024. un 23.09.2024. papildinājumiem, iesniedzāt pieteikumu izmeklēšanas tiesnesim par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu. Ar Rīgas pilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses [personas E] 23.09.2024. lēmumu [personai A] nolemts turpināt piemērot apcietinājumu, noraidot lūgumu piemērot drošības naudu. Sekojoši ar Rīgas pilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses [personas E] 28.11.2024. lēmumu un 22.01.2025. lēmumu, kas pieņemts pēc Jūsu 14.01.2025. pieteikuma, [personai A] nolemts turpināt piemērot apcietinājumu, noraidot lūgumus piemērot drošības naudu.

[1.1] 16.08.2024. vērsāties ar pieteikumu pie procesa virzītājas – Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības smago un sērijveida noziegumu apkarošanas pārvaldes 1. nodaļas inspektora [personas H] – ar lūgumu veikt pārkvalifikāciju kriminālprocesā no Krimināllikuma 153. panta otrās daļas uz Krimināllikuma 168. pantu. Ar procesa virzītājas 20.08.2024. lēmumu Jūsu lūgums tika noraidīts. Par minēto lēmumu Jūs 30.08.2024. iesniedzāt

sūdzību kriminālprocesa Nr. [...] uzraugošajam prokuroram. 13.09.2024. sakarā ar 30.08.2024. sūdzību iesniedzāt papildu lūgumu uzraugošajam prokuroram. Ar uzraugošās prokurores – Rīgas Pārdaugavas prokuratūras prokurores [personas I] – 18.09.2024. atbildi Jūsu sūdzība tika noraidīta. 30.09.2024. iesniedzāt sūdzību par uzraugošās prokurores 18.09.2024. atbildē ietverto nolēmumu, citstarpā norādot, ka ir pretiesiski atteikts iepazīties ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli. 17.10.2024. prokurore pieņēma lēmumu par [personas A] saukšanu pie kriminālatbildības. 30.10.2024. amatā augstāka prokurore [persona J] pieņēma nolēmumu, ar kuru Jūsu sūdzību noraidīja, tostarp norādot, ka 17.10.2024. Rīgas Pārdaugavas prokuratūras prokurore [persona I] pieņēma lēmumu par [personas A] saukšanu pie kriminālatbildības. Ar 07.12.2024. lēmumu kriminālprocess Nr. [...] nodots tiesai.

[1.2] 13.09.2024. Jūs iesniedzāt pieteikumu procesa virzītājam par apcietinājuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Ar procesa virzītājas – Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības smago un sērijveida noziegumu apkarošanas pārvaldes 1. nodaļas inspektora [personas K] – 17.09.2024. lēmumu Jūsu pieteikums tika noraidīts. 30.09.2024. iesniedzāt uzraugošajam prokuroram sūdzību par minēto lēmumu, citstarpā norādot, ka ir pretiesiski atteikts iepazīties ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli. Minētajā sūdzībā izteicāt lūgumu dot procesa virzītājam norādījumus iepazīstināt ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, [personu A] un viņas aizstāvi, kā arī pārskatīt apcietinājuma piemērošanas ierosinājuma atbildību pašreizējiem faktiskajiem apstākļiem. 31.10.2024. kriminālprocesa Nr. [...] uzraugošā prokurore noraidīja Jūsu sūdzību. Savā atbildē prokurore attiecībā uz Jūsu lūgumu iepazīties ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, norādīja, ka ar 14.10.2024. ir notikusi procesa virzītāja maiņa un 30.10.2024. sastādītajā protokolā par pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanu apsūdzētās un Jūsu kā viņas aizstāvja lūgums izsniegt krimināllietas materiālu kopijas, kas attiecas uz [personu A] izvirzīto apsūdzību un viņas personību, tiks izpildīts. Papildus prokurore norādīja, ka jau iepriekšējā pirmstiesas procesa laikā – 24.07.2024. ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, izmeklēšanas tiesneses 24.07.2024. lēmums piemērot apcietinājumu [personai A] un 23.09.2024. tiesas sēdē paustie procesa virzītājas argumenti par nepieciešamību turpināt piemērot apcietinājumu, Jums un

[personai A] ir zināmi. Kā izriet no tiesībsarga rīcībā pieejamiem lietas materiāliem, tad krimināllietas materiālus prokurore [personai A] uzrādīja 17.11.2024.

[1.3] 30.10.2024. [persona A] pēc apsūdzības izsniegšanas pieteica lūgumu prokurorei [personai I] grozīt viņas drošības līdzekli – apcietinājumu – pret drošības naudu vai uz citu, ar brīvības atņemšanu nesaistītu drošības līdzekli. 04.11.2024. prokurore pieņēma lēmumu par lūguma noraidīšanu.

[2] Tiesībsargam adresētajos iesniegumos norādāt, ka [personas A] turēšana apcietinājumā kriminālprocesā tiek balstīta ne tikai uz iespējamā nodarījuma smagumu, bet arī ar to, ka atrodoties brīvībā, viņa sūtīs dēlam naudu uz [..], kā arī to, ka mātei atrodoties brīvībā, dēlam nebūs motivācijas atgriezties Latvijā. Uzskatāt, ka šāda motivācija liecina par apcietinājuma piemērošanu ar mērķi spīdzināt [personu A], kā iespējamu apcietinājuma pārtraukšanas pamatojumu norādot dēla atgriešanos Latvijā. Norādāt, ka praktiski nav izvērtēta ne viņas personība, ne citu ar brīvības atņemšanu nesaistītu drošības līdzekļu piemērošana. Turklāt norādāt, ka nedz aizdomās turētajai, nedz aizstāvim netika dota iespēja iepazīties ar apcietinājuma pamatojumu un to pārsūdzēt nevis tikai formāli, bet pēc būtības. Norādāt, ka apcietinājuma piemērošana un apcietinājuma piemērošanas pagarināšana [personai A] tika pamatota ar it kā krimināllietā esošajiem materiāliem, tomēr tie netika uzrādīti ne [personai A], ne aizstāvim. Norādāt, ka materiālus prokurore uzrādīja [personai A] tikai 17.11.2024., labu laiku pēc tam, kad pirmstiesas izmeklēšanas process tika pabeigts. Tāpat norādāt, ka visos tiesas lēmumos, kas saistīti ar apcietinājuma piemērošanu, tiek uzsvērts, ka pierādījumi nepieciešamībai piemērot apcietinājumu ir lietas materiālos, tomēr tos nevar uzrādīt, jo to liedz kriminālprocesa noslēpums. Šī situācija gan norāda uz pārkāpumu konkrētajā lietā, gan uz sistēmisku problēmu Latvijas Republikas praksē. Ņemot vērā minēto, lūdzat tiesībsargam izvērtēt iesniegumā ietverto informāciju un veikt pārbaudi par iespējamiem sistēmiska rakstura riskiem, kas apdraud tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu Latvijas kriminālprocesā, kā arī vienlīdzības principa un spīdzināšanas aizlieguma principa pārkāpumus attiecībā uz [personu A].

[3] Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 271. panta pirmā daļa un 272. panta pirmā daļa nosaka, ka apcietinājums ir personas brīvības atņemšana, ko ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu vai tiesas nolēmumu likumā paredzētos gadījumos var piemērot aizdomās turētajam vai apsūdzētajam pirms galīgā nolēmuma spēkā stāšanās konkrētajā kriminālprocesā, ja

apcietināšanai ir pamats. Apcietinājumu var piemērot tikai tad, ja kriminālprocesā iegūtās konkrētās ziņas par faktiem rada pamatotas aizdomas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu, un cita drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, netraucēs vai neizvairīsies no pirmstiesas kriminālprocesa, tiesas vai sprieduma izpildīšanas.

KPL 244. panta pirmā un otrā daļa paredz, ka procesa virzītājs izvēlas tādu procesuālo piespiedu līdzekli, kas pēc iespējas mazāk aizskar personas pamattiesības un ir samērīgs. Izvēloties drošības līdzekli, procesa virzītājs ņem vērā noziedzīga nodarījuma raksturu un kaitīgumu, aizdomās turētā vai apsūdzētā personību, viņa ģimenes stāvokli, veselību un citus apstākļus.

Saskaņā ar KPL 274. panta pirmo daļu par apcietinājuma piemērošanu pirmstiesas procesā un līdz iztiesāšanas uzsākšanai pirmās instances tiesā lemj izmeklēšanas tiesnesis, izskatot procesa virzītāja, bet līdz iztiesāšanas uzsākšanai — prokurora ierosinājumu, uzklusot attiecīgās personas viedokli, izskatot lietas materiālus un izvērtējot apcietināšanas iemeslus un pamatu. Atbilstoši šā panta piektajai daļai izmeklēšanas tiesnesis lēmumā pamato apcietinājuma vai cita drošības līdzekļa piemērošanu ar konkrētiem, uz lietas materiāliem balstītiem apsvērumiem.

[3.1] KPL 286. panta pirmā daļa paredz, ka pirmstiesas procesā un līdz iztiesāšanas uzsākšanai pirmās instances tiesā persona, kurai piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts piespiedu līdzeklis, izņemot aizturēšanu, tās pārstāvis vai aizstāvis, kā arī prokurors septiņu dienu laikā pēc tam, kad saņemta par šā piespiedu līdzekļa piemērošanu vai atteikšanos to piemērot pieņemtā lēmuma kopija, var iesniegt sūdzību par izmeklēšanas tiesneša lēmumu. Tiesnesis savu lēmumu kopā ar iesniegto sūdzību ne vēlāk kā nākamajā darba dienā nosūta apgabaltiesai. Atbilstoši KPL 287. pantam sūdzību par tāda piespiedu līdzekļa piemērošanu, kas saistīts ar brīvības atņemšanu, vai par atteikšanos to piemērot izskata augstāka līmeņa tiesas tiesnesis slēgtā tiesas sēdē septiņu dienu laikā no attiecīgā lēmuma un sūdzības saņemšanas dienas. Sūdzību izskata, dodot iespēju personai, kurai piemērots piespiedu līdzeklis, paust savu viedokli, kā arī uzklusot tās pārstāvi vai aizstāvi. Tiesnesis var pieprasīt nepieciešamos lietas materiālus. Ja par piespiedu līdzekli nav lēmusi tiesa, tiek uzklusīts arī procesa virzītājs. Tiesnesis savā lēmumā motivē tā pieņemšanu, norādot šajā likumā noteiktos iemeslus un pamatu vai to neesamību. Lēmums nav pārsūdzams.

[3.2] KPL 281. panta otrā daļa nosaka, ka apcietinātā persona, tās pārstāvis vai aizstāvis jebkurā laikā var iesniegt izmeklēšanas tiesnesim vai — pēc iztiesāšanas uzsākšanas — pirmās instances tiesai pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu. Izmeklēšanas tiesnesis pieteikumu izskata un lēmumu pieņem šā likuma 274.pantā noteiktajā kārtībā, bet tiesa — tiesas sēdē kārtībā, kādā tiek izlemti pieteiktie lūgumi. Saskaņā ar šā panta trešo un ceturto daļu pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu var noraidīt bez tā izskatīšanas mutvārdu procesā, ja kopš pēdējās apcietinājuma piemērošanas nepieciešamības pārbaudes ir pagājuši mazāk nekā divi mēneši un pieteikums nav pamatots ar ziņām par faktiem, kas izmeklēšanas tiesnesim vai tiesai nebija zināmi, lemjot par apcietinājuma piemērošanu vai iepriekšējā pieteikuma izskatīšanas laikā. Ja divu mēnešu laikā par piemēroto apcietinājumu apcietinātā persona, tās pārstāvis vai aizstāvis nav iesniedzis pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu, tad šādu izvērtēšanu veic izmeklēšanas tiesnesis. Atbilstoši šā panta sestajai daļai šajā pantā paredzētie lēmumi nav pārsūdzami.

[3.3] KPL 60.² panta trešās daļas 1. punkts paredz, ka papildus tiesībām, kas noteiktas šā panta pirmajā daļā, aizturētajam, kā arī aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, kuram piemēro ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, ir tiesības iepazīties ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli. KPL redakcijā, kas bija spēkā līdz 21.10.2024., KPL 60.² panta 3.² daļa paredzēja, ka procesa virzītājs nodrošina šā panta trešās daļas 1. punktā noteiktās tiesības, nepieļaujot lietas materiālos minēto personu pamattiesību apdraudējumu, nodrošinot sabiedrības interešu aizsardzību un neapdraudot kriminālprocesa mērķa sasniegšanu. Ar 22.10.2024. KPL 60.² panta 3.² daļa ir izslēgta.

Tiesībsarga vērtējums

[4] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 94. pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 5. panta 1. punkts nosaka, ka “ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un drošību.

Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un saskaņā ar likumā noteikto kārtību:

- a) ja persona tiek tiesiski aizturēta uz kompetentas tiesas sprieduma pamata;
- b) ja persona tiek tiesiski aizturēta vai apcietināta par nepakļaušanos likumīgam tiesas spriedumam, vai lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu saistību izpildi;
- c) ja persona tiek tiesiski aizturēta vai apcietināta ar nolūku nodot viņu kompetentām tiesību aizsardzības iestādēm, balstoties uz pamatotām aizdomām, ka šī persona ir izdarījusi sodāmu nodarījumu, vai ja ir pamatots iemesls uzskatīt par nepieciešamu aizkavēt viņu izdarīt likumpārkāpumu vai nepieļaut viņa bēgšanu pēc likumpārkāpuma izdarīšanas;
- d) ja tiesiski tiek aizturēts nepilngadīgais vai nu pāraudzināšanas nolūkā, vai lai nodotu viņu kompetentām tiesību aizsardzības iestādēm;
- e) ja persona tiek tiesiski aizturēta ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos, vai arī tā ir garīgi slima persona, alkoholiķis vai narkomāns, vai klaidonis;
- f) ja persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta ar nolūku neļaut tai nelikumīgi ieceļot valstī, vai ja pret personu tiek veiktas darbības ar nolūku viņu izraidīt no valsts vai izdot citai valstij”.

Konvencijas nozīmē šīs tiesības ir vissvarīgākās demokrātiskā sabiedrībā¹. Lai gan ar apcietinājumu tiek ierobežotas vienas no vissvarīgākajām cilvēktiesībām, proti, personas tiesības uz brīvību, tiesai likumā noteiktajos gadījumos ir tiesības piemērot šādu cilvēktiesību ierobežojumu.²

Lietā nav strīda, ka piemērojot [personai A] apcietinājumu kriminālprocesā, viņai tika atņemta brīvība. Savukārt vērtējot tiesisko pamatu brīvības atņemšanai, secināms, ka piemērojot [personai A] apcietinājumu pirmstiesas izmeklēšanas laikā, [personas A] apcietināšana notika saskaņā ar Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunktu, lai viņu nodotu kompetentajai tiesu iestādei aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu³. Minētā lēmuma tiesiskums 27.08.2024. tika vērtēts apgabaltiesā, īstenojot Konvencija 5. panta 4. punktā minētās tiesības. Savukārt izmeklēšanas tiesnese 23.09.2024., 28.11.2024. un 22.01.2025. lēma par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamību, kā to paredz Konvencijas 5. panta 3. punkts.

¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 8. aprīļa sprieduma lietā “Assanidze v. Georgia”, pieteikuma Nr. 71503/01, 169. punkts. Citēts pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1971. gada 18. jūnija sprieduma lietā “De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium”, pieteikuma Nr. 2832/66; 2835/66; 2899/66, 65. punkta un 1979. gada 24. oktobra sprieduma lietā “Winterwerp v. The Netherlands”, pieteikuma Nr. 6301/73, 37. punkta.

² Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-03-01 Secinājumu daļas 3. punkts.

³ Šajā sakarā sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 20. marta sprieduma lietā “Şahin Alpay v. Turkey”, pieteikuma Nr. 16538/17, 103. punktu.

Ievērojot minēto, par katru no sadaļām tiesībsargs veiks atsevišķu juridisku novērtējumu.

[5] Apcietinājuma sākotnējā piemērošana

[5.1] Ar izmeklēšanas tiesneses 24.07.2024. lēmumu kriminālprocesā Nr. [...] [personai A] tika piemērots apcietinājums. Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunkts satur trīs pamatus apcietinājuma piemērošanai – “pamatotu aizdomu esamība, ka persona ir izdarījusi sodāmu nodarījumu”, “nepieciešamība novērst noziedzīga nodarījuma izdarīšanu” un “nepieciešamība novērst bēgšanu pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas”.

[5.2] No izmeklēšanas tiesneses 24.07.2024. lēmuma secināms, ka apcietinājuma piemērošana [personai A] balstās uz pirmo no minētajiem pamatiem, proti – pamatotu aizdomu esamība, ka persona ir izdarījusi sodāmu nodarījumu. Proti, izmeklēšanas tiesnese savā lēmumā norāda uz to, ka ir pieņemts lēmums par [personas A] atzīšanu par aizdomās turēto viņai inkriminētajā noziedzīgā nodarījumā, kas attiecīgi rada pamatotas aizdomas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir atzinusi, ka “pamatotās aizdomas”, kas minētas Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunktā, nenozīmē, ka šajā stadijā ir jāpierāda aizdomās turētās personas vaina. Šis jēdziens nenozīmē arī to, ka aizturēšanas brīdī vai iesniedzējam atrodoties apcietinājumā procesa virzītāja rīcībā vajadzētu būt pietiekamiem pierādījumiem, lai celtu apsūdzību. Jēdziens “pamatotas aizdomas” nozīmē, ka pastāv fakti vai informācija, kas objektīvu novērotāju pārliecinātu, ka attiecīgā persona varētu būt izdarījusi noziedzīgu nodarījumu.⁴ Pamatotām aizdomām ir jābūt par tādām darbībām, par kurām personai iestātos kriminālatbildība saskaņā ar nacionālajiem normatīvajiem aktiem.⁵ Līdz ar to tiesībsargs atzīst, ka minētais apcietināšanas pamats tiesas lēmumā ir atspoguļots un līdz ar to ir izpildīts.

[5.3] Vienlaikus atbilstoši KPL 241. panta pirmajai daļai un 272. panta pirmajai daļai, lai personu apcietinātu nepietiek tikai ar pamatotu aizdomu esamību, bet ir jāizpildās vienam no minētajiem nosacījumiem – cita drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka 1) persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, 2) netraucēs vai 3) neizvairīsies no pirmstiesas kriminālprocesa vai tiesas. Arī ECT ir atzinusi, ka sākotnējā apcietinājuma piemērošanai ir jākonstatē ne tikai pamatotas

⁴ ECT 2014. gada 28. oktobra sprieduma lietā “Urtāns v. Latvia”, pieteikuma Nr. 16858/11, 35. punkts.

⁵ ECT 2019. gada 10. decembra sprieduma lietā “Kavala v. Turkey”, pieteikuma Nr. 28749/18, 128. punkts.

aizdomas, bet arī jāsniedz atbilstoši un pietiekami apcietinājuma piemērošanas iemesli.⁶ Šādi iemesli var būt bēgšanas risks, liecinieku ietekmēšanas risks vai pierādījumu viltošanas risks, slepenas vienošanās risks, risks, ka persona varētu izdarīt jaunu noziedzīgu nodarījumu, vai sabiedriskās kārtības traucējumu risks un ar to saistītā nepieciešamība aizsargāt apcietināto⁷. Šiem riskiem jābūt pienācīgi pamatotiem, un institūciju argumentācija šajos jautājumos nedrīkst būt abstrakta, vispārīga vai stereotipiska⁸.

24.07.2024. tiesneses lēmumā ir atzīts, ka “ir iegūtas ziņas, kas norāda uz pamatotu risku, ka aizdomās turētā [persona A] var traucēt izmeklēšanai, ko šobrīd cita drošības līdzekļa piemērošana nevar izslēgt”. Minēto secinājumu tiesnese pamatoja ar apstākļiem, ka “kriminālprocesā [personai A] ir izvirzītas aizdomas par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, kas saistīts ar bērna (aizdomās turētās mazmeitas) nolaupīšanas atbalstīšanu, bērnu izvedot no valsts uz citu valsti ([..]). Izmeklējamais noziedzīgais nodarījums ir vērtējams ar augstu sabiedrisko bīstamību un kaitīgumu, jo apdraud personas (bērna) tiesības uz brīvību, kā arī apdraud bērnu kā fiziski un intelektuāli nenobriedušas personas izvēles iespējas un spējas aizstāvēt savas intereses, kas definējams kā noziedzīga rīcība, izmantojot bērna bezpalīdzības stāvokli. Kriminālprocesā iegūtās ziņas pamato, ka ar izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu ir saistīti [personas A] tuvinieki (gan viņas vīrs [persona L], gan dēls [persona D]). Kriminālprocesā konstatējams, ka bērns ir nelikumīgi izvests ārpus valsts uz citu valsti ([..]) un nav atgriezts bērna noteiktajā dzīvesvietā pie mātes, kā tas ticis noteikts saskaņā ar Rīgas pilsētas tiesas 2024. gada 17. maija spriedumu. [..] Izmeklējamā noziedzīgā nodarījuma izdarītājs (aizdomās turētās dēls [persona D]) atrodas ārpus valsts ([..]), bērns atrodas ārpus valsts, ar izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu ir saistītas savstarpēji radniecīgas personas, kurām ir zināmas savstarpējo komunikāciju iespējas, kā arī viņiem ir tuvinieki [..], tad šobrīd pamatoti pastāv augsts risks, ka aizdomās turētā [persona A] var traucēt izmeklēšanai, savstarpēji sazināties ar minētajām personām, saskaņot liecības, slēpt patiesos izmeklējamā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļus, slēpt pierādījumus, kas būtiski ietekmētu patiesības noskaidrošanu kriminālprocesā”. Tātad tiesnese piešķir būtisku nozīmi apstākļiem, ka [personai A] inkriminētais noziedzīgais nodarījums pēc savas klasifikācijas ir atzīstams par sevišķi smagu noziegumu, kriminālprocess tiek izmeklēts tieši par bērna nolaupīšanu, kas attiecīgi uzliek par

⁶ ECT 2016. gada 5. jūlija sprieduma lietā “Buzadji v. The Republic of Moldova”, pieteikuma Nr. [23755/07](#), 102. punkts.

⁷ ECT 2021. gada 25. marta lēmuma apvienotajās lietās “Višņevskis and others v. Latvia”, pieteikuma Nr. 35328/17, 35592/17, 35635/17, 49. punkts.

⁸ ECT 2017. gada 28. novembra sprieduma lietā “Merabishvili v. Georgia”, pieteikuma Nr. 72508/12, 222. punkts.

pienākumu ievērot Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. pantā nostiprināto bērna labāko interešu principu. Tāpat tiesnese akcentēja, ka izmeklējamais noziedzīgais nodarījums ir vēl tikai tā sākuma stadijā, kad noris aktīva izmeklēšana. Turklāt tiesnese savā lēmumā pievērsās arī KPL 244. pantā nostiprinātajām prasībām izvēlēties tādu procesuālo piespiedu līdzekli, kas pēc iespējas mazāk aizskar personas pamattiesības un ir samērīgs, vienlaikus ņemot vērā noziedzīga nodarījuma raksturu un kaitīgumu, aizdomās turētās personību, viņas ģimenes stāvokli, veselību un citus apstākļus. Visbeidzot tiesnese noraidīja lūgumu apcietinājumu aizstāt pret drošības naudu.

[5.4] Ievērojot minēto, tiesībsarga ieskatā tiesas sniegtā argumentācija nepieciešamībai novērst iespējamo izmeklēšanas traucēšanas risku ir atzīstama par pienācīgi pamatotu un tiesa ir vispusīgi vērtējusi faktus un apstākļus, vērtējot apcietinājuma piemērošanas nepieciešamību. Līdz ar to šajā daļā **tiesībsargs nekonstatē Konvencijas 5. panta 1. punkta pārkāpumu.**

[6] **Sākotnējā apcietinājuma tiesiskuma izvērtēšana**

[6.1] Konvencijas 5. panta 4. punkts paredz, ka jebkura persona, kurai aizturot vai apcietinot atņemta brīvība, var griezties tiesā, kas nekavējoties lemj par viņas aizturēšanas tiesiskumu un nolemj viņu atbrīvot, ja aizturēšana nav bijusi tiesiska. Kā izriet no lietas materiāliem, tad par izmeklēšanas tiesneses 24.07.2024. lēmumu par apcietinājuma piemērošanu [personai A] tika iesniegta zvērināta advokāta [personas F] sūdzība, ko atbilstoši KPL 286. un 287. panta nosacījumiem kā augstāka līmeņa tiesa izskatīja Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesnese [persona G], par to attiecīgi pieņemot 27.08.2024. lēmumu. Ar minēto lēmumu advokāta [personas F] sūdzība tika noraidīta, bet izmeklēšanas tiesneses lēmums tika atstāts negrozīts.

[6.2] Apcietinātajām personām ir tiesības uzsākt apcietinājuma tiesiskuma izvērtēšanu gan no procesuālā, gan no materiāltiesiskā aspekta, kas abi ir svarīgi "tiesiskuma" elementi. Tas nozīmē, ka kompetentai tiesai ir jāvērtē gan atbilstība nacionālo tiesību aktu procesuālajām normām, gan atbilstība Konvencijas 5. panta prasībām (aizdomu pamatotība, mērķa leģitimitāte).⁹ Ja persona tiek aizturēta saskaņā ar Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunktu, tiesai jābūt pilnvarotai pārbaudīt, vai ir pietiekami daudz pierādījumu, lai radītu pamatotas aizdomas, ka šī persona ir

⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. pantu jautājumā par drošības līdzekļa – apcietinājuma, piemērošanu. Latvijas pārstāvju starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs. 2021, 54. punkta b) apakšpunkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/ect-nolemumu-arhivs/ect-spriedumu-apkopojumi>.

izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, jo šādu aizdomu esamība ir būtiska, lai apcietinājums pirmstiesas procesā būtu likumīgs¹⁰.

Rīgas apgabaltiesas tiesnese savā lēmumā nav izvirzījusi jaunus argumentus [personas A] apcietināšanā, pamatā pievienojoties izmeklēšanas tiesneses lēmumā sniegtajam pamatojumam. Šajā sakarā ECT ir atzinusi, ka Konvencijas 5. panta 4. punkts neuzliek nacionālajām tiesām pienākumu detalizēti atbildēt uz ikvienu personas izvirzīto apsvērumu, taču tiesa nevar ignorēt un neņemt vērā konkrētus faktus, kurus iesniegusi persona un kuri var radīt šaubas par apcietinājuma tiesiskumu Konvencijas izpratnē¹¹. Ņemot vērā, ka [personas A] aizstāvja sūdzībā galvenais arguments par apcietinājuma atcelšanu tika izvirzīts tas, ka izmeklēšanas tiesneses lēmumā nav sniegts pienācīgs pamatojums izmeklēšanas traucēšanas riskam, ko savukārt tiesībsargs atzina par pienācīgi pamatotu apcietinājuma piemērošanai, apgabaltiesas pievienošanās izmeklēšanas tiesneses lēmumā paustajam šajā daļā nav pretrunā Konvencijas 5. panta 4. punkta prasībām.

[6.3] Vienlaikus tiesībsargs atzīst, ka apgabaltiesas lēmumā ir izdarīta atsauce uz KPL 375. pantu, norādot, ka secinājumu, ka “[persona A] iespējams ir izdarījusi Krimināllikuma 20. panta ceturtajā daļā un 153. panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu [...] ļauj izdarīt kriminālprocesa materiālos esošie procesuālie dokumenti, kuru pilnīgs uzskaitījums un analīze šajā lēmumā nav pieļaujama” dēļ KPL 375. pantā ietvertā izmeklēšanas noslēpuma principa.

Šajā sakarā jāuzsver, ka apcietinājuma tiesiskuma izvērtēšanas procesā ir jānodrošina sacīkstes princips un pušu līdztiesība. Lai tiktu nodrošināta pušu līdztiesība, apcietinātai personai jābūt tiesībām iepazīties ar tiem krimināllietas materiāliem, kas pamato apcietinājuma nepieciešamību un kas tādēļ ir izšķiroši svarīgi, lai persona varētu pienācīgi īstenot savas tiesības apstrīdēt apcietinājuma tiesiskumu¹². Taču, lai šo procesuālo aspektu varētu vērtēt pēc būtības, ir nepieciešams konstatēt, ka apcietinātā persona vai tās aizstāvis ir realizējuši tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem, kas pamato apcietinājuma nepieciešamību, un attiecīgi atteikuma gadījumā izmantojuši tiesību aizsardzības līdzekļus, apstrīdot šādu lietas materiālu neizsniegšanu. Arī KPL 60.² panta trešās daļas 1. punkts paredz, ka tās ir aizdomās turētā tiesības iepazīties ar

¹⁰ ECT 2020. gada 7. jūlija sprieduma lietā “Dimo Dimov and Others v. Bulgaria”, pieteikuma Nr. 30044/10, 70. punkts.

¹¹ ECT 2001. gada 26. jūlija sprieduma lietā “Iljov v. Bulgaria”, pieteikuma Nr. 33977/96, 94. punkts.

¹² ECT 2006. gada 9. marta sprieduma lietā “Svipsta v. Latvia”, pieteikuma Nr. 66820/01, 129(h). punkts.

lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli.

Tomēr tiesībsargs, iepazīstoties ar krimināllietas Nr. [...] materiāliem, konstatēja, ka nedz pirms sākotnējā apcietināšanas procesa, nedz tās pārsūdzības ietvaros [persona A] vai kāds no tās aizstāvjiem nav vērsušies pie procesa virzītāja vai tiesas ar lūgumu iepazīties ar materiāliem, kas pamato apcietinājuma piemērošanu. Šis ir būtisks apsvērums, ko arī ECT ir vērtējusi, un konstatējot šādu tiesību neizmantošanu, atzinusi sūdzību par acīmredzami nepamatotu¹³. Šis apstāklis būtiski atšķiras no tām lietām, kurās ECT pret Latvijas Republiku ir konstatējusi Konvencijas 5. panta 4. punkta pārkāpumu¹⁴.

Ievērojot minēto, **tiesībsargs nekonstatē Konvencijas 5. panta 4. punkta pārkāpumu apcietinājuma sākotnējā tiesiskuma izvērtēšanā.**

[7] Apcietinājuma periodiskā kontrole

[7.1] Konvencijas 5. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir jāskata saistībā ar 5. panta 3. punktu, kuri kopā veido vienu veselumu¹⁵. Atbilstoši ECT praksē nostiprinātajam principam, persona, kurai izvirzīta apsūdzība, līdz tiesas sēdei vienmēr ir jāatbrīvo, ja vien valsts nevar pierādīt, ka ir “pamatoti un pietiekami” iemesli turpināt piemērot apcietinājumu¹⁶. ECT ir vairākkārt uzsvērusi, ka prezumpcija ir par labu personas atbrīvošanai.¹⁷ Apcietinājuma turpināšana konkrētā lietā var būt pamatota, ja ir skaidras norādes par patiesām sabiedrības interesēm, kas, neskatoties uz nevainības prezumpciju, ir svarīgākas par tiesībām uz brīvību¹⁸.

Saistībā ar Konvencijas 5. panta 3. punktu ECT ir atzinusi, ka tiesas uzraudzības svarīgs aspekts ir regulāra kontrole, kuras ietvaros tiesnesis nolemj, ka turpmāka apcietinājuma piemērošana ir pamatota. No tā obligāti izriet, ka apstākļi var mainīties, un, lai gan izmeklēšanas sākuma stadijās var pastāvēt pamats apcietinājuma piemērošanai, vēlākās stadijās tāds var vairāk nebūt. Tāpēc

¹³ Šajā sakarā sk. ECT 2014. gada 24. jūlija sprieduma lietā “Čalovskis v. Latvia”, pieteikuma Nr. 22205/13, 201. punkts.

¹⁴ Sk. ECT 2024. gada 24. oktobra spriedumu lietā “Sprūds and others v. Latvia”, pieteikuma Nr. 66499/17, 80430/17, 11223/18, 2015. gada 3. novembra spriedumu lietā “Miķelsons v. Latvia”, pieteikuma Nr. 46413/10, 2006. gada 9. marta spriedumu lietā “Svipsta v. Latvia”, pieteikuma Nr. 66820/01.

¹⁵ ECT 1989. gada 22. februāra sprieduma lietā “Ciulla v. Italy”, pieteikuma Nr. 11152/84, 38. punkts.

¹⁶ ECT 2014. gada 28. oktobra sprieduma lietā “Urtāns v. Latvia”, pieteikuma Nr. 16858/11, 29. punkts.

¹⁷ ECT 2006. gada 3. oktobra sprieduma lietā “McKay v. The United Kingdom”, pieteikuma Nr. 543/03, 41. punkts.

¹⁸ Sk. arī ECT 2002. gada 28. novembra sprieduma lietā “Lavents v. Latvia”, pieteikuma Nr. 58442/00, 70. punktu.

amatpersonām, kuras īsteno apcietinājuma piemērošanu, ir pienākums regulāri, ik pēc neilga laika, lietot par apcietinājuma piemērošanu nodot tiesas kontrolei. Turpmākai kontrolei ir jābūt tikpat rūpīgai kā sākotnējai pārbaudei.¹⁹

ECT ir norādījusi, ka pēc noteikta laika spriža tikai pamatotu aizdomu esamība par to, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, nav pietiekama apcietinājuma attaisnošanai. Šādā gadījumā tiesai ir jāizvērtē, vai tie pamati, kuri ir minēti kā pamatojums apcietinājumam, ir pietiekami, lai attaisnotu personas tiesību uz brīvību ierobežojumu.²⁰ Pamatotu aizdomu pastāvēšana, ka apcietinātā persona ir izdarījusi pārkāpumu, ir nosacījums sine qua non par labu turpmāka apcietinājuma likumībai, taču pēc noteikta laika ar to vien vairs nepietiek. Tad tiesai ir jānosaka, vai citi iemesli, kuras norādījušas tiesu varas institūcijas, bija “pamatoti” un “pietiekami”, lai arī turpmāk pamatotu brīvības atņemšanu.²¹ ECT līdzšinējā judikatūrā par pamatotiem un pietiekamiem ir uzskatījusi tādus iemeslus (papildus pamatotām aizdomām, ka persona izdarījusi noziedzīgu nodarījumu) kā bēgšanas risku, iespējamu liecinieku ietekmēšanu, pretdarbošanos kriminālprocesam, atkārtota pārkāpuma izdarīšanas risku un citus.²²

[7.2] Valsts pienākums ir nodrošināt, ka pamatojums turpmākai apcietinājuma piemērošanai ir “atbilstošs un pietiekams”. Kad valsts iestādes izmanto kādu no apcietinājuma turpmākas piemērošanas pamatojumiem, atsauces nedrīkst būt vispārīgas, abstraktas vai balstītas uz stereotipiem. Valstij jāsniedz pienācīgi argumentēts un individuāls konkrētās lietas izvērtējums, atsaucoties uz lietas faktiem.²³ Tiesai ir jāizvērtē visi fakti, kas liecina par vai pret apcietinājuma piemērošanas nepieciešamību un jāatspoguļo tie savos nolēmumos.²⁴

¹⁹ ECT 2007. gada 18. janvāra sprieduma lietā “Estrikh v. Latvia”, pieteikuma Nr. 73819/01, 117. punkts.

²⁰ ECT 1991. gada 26. jūnija sprieduma lietā “Letellier v. France”, pieteikuma Nr. 12369/86, 35. punkts.

²¹ Sk. ECT 2016. gada 15. decembra sprieduma lietā “Vaščenkova v. Latvia”, pieteikuma Nr. 30795/12, 40. punktu, 2002. gada 28. novembra sprieduma lietā “Lavents v. Latvia”, pieteikuma Nr. 58442/00, 71. punktu un 2000. gada 31. jūlija sprieduma lietā “Jēčius v. Lithuania”, pieteikuma Nr. 34578/97, 93. punktu.

²² Sk., piemēram, ECT 2024. gada 13. jūnija sprieduma lietā “Bluks Savickis v. Latvia”, pieteikuma Nr. 44570/19, 35. punktu.

²³ ECT 2014. gada 28. oktobra sprieduma lietā “Urtāns v. Latvia”, pieteikuma Nr. 16858/11, 37. punkts.

²⁴ ECT 2024. gada 13. jūnija sprieduma lietā “Bluks Savickis v. Latvia”, pieteikuma Nr. [44570/19](#), 36. punkts.

Ņemot vērā, ka apcietinājums ir izņēmums no pamatprincipa, ka persona atrodas brīvībā, lēmumos par apcietinājuma turpmāku piemērošanu argumentācijā nedrīkst izmantot pieeju “nav pamata atbrīvot”; tā vietā jāizmanto pieeja “ir pamats piemērot apcietinājumu”²⁵. Turklāt ECT ir uzsvērusi, ka lēmumā par apcietinājumu iekļautā argumentācija ir būtisks faktors, lai izlemtu, vai personas apcietinājums nav uzskatāms par patvaļīgu, proti, nepietiekami atspoguļots apcietinājuma pamatojums var padarīt apcietinājumu par prettiesisku.²⁶

[7.3] Turklāt valstij ir jāizrāda “īpaša rūpība” kriminālprocesa virzībā, jo, kā atzinusi ECT, personu, kuras atrodas apcietinājumā, krimināllietu izskatīšanai būtu jāpiešķir prioritāte un tās būtu izskatāmas ātrāk, lai personas nepavadītu apcietinājumā nesamērīgi ilgu laiku²⁷. Līdzīga pieeja par nepieciešamību ievērot īpašo rūpību ir nostiprināta arī KPL 14. panta trešajā daļā, kas noteic, ka kriminālprocesam, kurā piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem kriminālprocesi. Izvērtējot “īpašu rūpību” procesa virzībā, ECT ņem vērā pirmstiesas procesa un apsūdzības izskatīšanas tiesā ilgumu, lietas sarežģītību, apsūdzēto un valsts iestāžu rīcību kriminālprocesa laikā²⁸.

[7.4] Apkopojot iepriekšminēto, lemjot par apcietinājuma turpmāku piemērošanu, valsts iestādēm, tostarp tiesām, no Konvencijas 5. panta 3. punkta izriet divi pamata pienākumi – valstij ir jāizrāda “īpaša rūpība” procesa virzībā, un pamatojumam turpmākai apcietinājuma piemērošanai ir jābūt “atbilstošam un pietiekamam”.

[8] Īpaša rūpība procesa virzībā

[8.1] Apcietinājuma piemērošanas periodiskās kontroles regulējums ir noteikts KPL 281. pantā. Saskaņā ar šā panta otro daļu apcietinātā persona vai tās aizstāvis jebkurā laikā var iesniegt izmeklēšanas tiesnesim pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu. Atbilstoši minētā panta ceturtajai daļai apcietinājuma periodiskā kontrole pirmstiesas procesā ir veicama vismaz reizi divos mēnešos, turklāt tad, ja apcietinātā persona vai tās aizstāvis

²⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. pantu jautājumā par drošības līdzekļa – apcietinājuma, piemērošanu. Latvijas pārstāvju starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs. 2021, 46. punkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/ect-nolemumu-arhivs/ect-spriedumu-apkopojumi>.

²⁶ ECT 2014. gada 28. oktobra sprieduma lietā “Urtāns v. Latvia”, pieteikuma Nr. 16858/11, 28. punkts.

²⁷ ECT 1968. gada 27. jūnija sprieduma lietā “Wemhoff v. Germany”, pieteikuma Nr. 2122/64, 17. punkts.

²⁸ Sk., piemēram, ECT 2021. gada 25. marta lēmuma apvienotajās lietās “Višņevskis and others v. Latvia”, pieteikuma Nr. 35328/17, 35592/17, 35635/17, 70. punktu.

nav iesniedzis pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu, tad šādu izvērtēšanu pēc savas iniciatīvas ir pienākums veikt izmeklēšanas tiesnesim.

No tiesībsarga rīcībā pieejamajiem izmeklēšanas tiesnešu lēmumiem izriet, ka apcietinājuma periodiskā kontrole pār [personai A] piemēroto apcietinājumu tika veikta 23.09.2024., 28.11.2024. un 22.01.2025. Apskatot minētos lēmumus, secināms, ka kontrole pār apcietinājuma piemērošanu pirmajā un trešajā gadījumā tika veikta pēc Jūsu pieteikumiem, precīzi ievērojot divu mēnešu termiņu. Savukārt otrajā gadījumā secināms, ka pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu Jūs neiesniedzāt, un izmeklēšanas tiesnese, konstatējot likumā noteikto divu mēnešu termiņa notecēšanu, to veica pēc savas iniciatīvas. Ņemot vērā, ka otrs apcietinājuma periodiskās kontroles lēmums tika pieņemts piecas dienas pēc divu mēnešu termiņa notecēšanas, tiesībsargs uzskata to par adekvātu termiņu un nekonstatē lieku vilcināšanos no tiesas puses.

[8.2] Savukārt vērtējot saprātīga termiņa ievērošanu kā īpašas rūpības pienākumu pirmstiesas kriminālprocesā, tiesībsargs secina, ka pirmstiesas kriminālprocesa Nr. [...] ilgums ir četri ar pus mēneši (no 22.07.2024. līdz 07.12.2024.), un lēmumi par [personas A] atzīšanu par aizdomās turēto un saukšanu pie kriminālatbildības pieņemti trīs mēnešu perioda intervālā (attiecīgi 24.07.2024. un 17.10.2024.). Tāpat jāņem vērā, ka lai gan [persona D], kas tiek apsūdzēts Krimināllikumā 153. panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, pats neatrodas Latvijas Republikā, kas objektīvi var kavēt pilnvērtīgu un attiecīgi operatīvu kriminālprocesa izskatīšanu, tas neliedza kriminālprocesu pret [personu A] virzīt uz priekšu, pieņemot lēmumu par kriminālprocesa sadalīšanu. Turklāt jāņem vērā arī pirmstiesas kriminālprocesa apjoms (septiņi sējumi).

Ievērojot minēto, tiesībsargs uzskata, ka pirmstiesas kriminālprocess tika pabeigts ātri un valsts ir izrādījusi īpašu rūpību kriminālprocesa Nr. [...] virzībā.

[9] Pienācīgs pamatojums turpmākai apcietinājuma piemērošanai

Visupirms norādāms, ka iepazīstoties ar visiem trīs izmeklēšanas tiesneses lēmumiem, tiesībsargs secina, ka papildus pamatotām aizdomām kā pamatnosacījumam apcietinājuma turpināšanai, tiesa kā papildu iemeslu min kriminālprocesa traucēšanas risku. Šajā sakarā jāuzsver ECT norādītais, ka risks, ka persona centīsies traucēt izmeklēšanu, nevar tikt piesaukts in abstracto;

tam jābūt pamatotam ar pierādījumiem²⁹, un iespējamais sankcijas smagums nevar kalpot par argumentu, ka persona varētu traucēt izmeklēšanas gaitu.³⁰ Turklāt jāņem vērā arī kriminālprocesa stadija, kurā apcietinājums tiek pamatots ar nepieciešamību novērst šo risku, jo ECT uzskata, ka, piemēram, bažas par liecinieku ietekmēšanu ir daudz nozīmīgākas kriminālprocesa sākotnējā stadijā, pirms iegūtas un lietas materiāliem pievienotas visas nepieciešamās liecības.³¹

Turpmāk tiesībargs detalizēti izvērtēs katru izmeklēšanas tiesneses lēmumos sniegto argumentāciju.

[10] Tiesas 23.09.2024. lēmums

[10.1] Rīgas pilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses [personas E] 23.09.2024. lēmumā ir norādīts, ka [persona A] 24.07.2024. ir atzīta par aizdomās turēto viņai inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas klasificējams kā sevišķi smags noziegums, un kriminālprocesā “iegūtās ziņas kopumā pamato to, ka [personai A] izvirzītās aizdomas joprojām pastāv un iegūtie pierādījumi pamato to, ka viņa tiek turēta aizdomās par līdzdalību bērna nolaupīšanā. [...] Kriminālprocesā iegūto ziņu (pierādījumu) kopums dod pamatu arī šobrīd uzskatīt, ka ar lēmumu par atzīšanu par aizdomās turēto izvirzīto aizdomu apjoms ir vērtējams kā “pamatotas aizdomas” Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 5. panta un Kriminālprocesa likuma 272. panta pirmās daļas izpratnē”. Tādējādi atzīstams, ka Rīgas pilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses [personas E] 23.09.2024. lēmumā ir sniegta argumentācija pamatotu aizdomu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā esamībai.

[10.2] Savukārt vērtējot citu pastāvošu iemeslu apcietinājuma turpināšanai, secināms, ka tiesa tāpat kā sākotnējā apcietinājuma piemērošanas lēmumā to attiecina uz izmeklēšanas traucēšanas risku, sevī ietverot arī iespējamu liecinieku ietekmēšanu.

Tiesa savā lēmumā norāda, ka: “Minētajā kriminālprocesā aizdomās turētās personas ir tuvi radnieki, kuriem ir zināmas savstarpējas saziņas un komunikācijas iespējas. Minētās personas uzturējās kopīgā dzīvesvietā. Turklāt, ko arī tiesas sēdē apliecināja aizdomās turētā, gan viņai, gan

²⁹ ECT 2005. gada 4. oktobra sprieduma lietā “Becciev v. Moldova”, pieteikuma Nr. 9190/03, 59. punkts.

³⁰ ECT 2017. gada 28. novembra sprieduma lietā “Merabishvili v. Georgia”, pieteikuma Nr. 72508/12, 224. punkts.

³¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. pantu jautājumā par drošības līdzekļa – apcietinājuma, piemērošanu. Latvijas pārstāvju starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs. 2021, 42. punkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/ect-nolemumu-arhivs/ect-spriedumu-apkopojumi>.

attiecīgi viņas dēlam ir saikne ar [...], kur, visticamāk, uzturas viņas dēls, esošiem radniekiem. Kriminālprocesā ir iegūtas ziņas, ka aizdomās turētā dēla komunikācija ar radniekiem [...] ir aktuāla. Minētās ziņas norāda, ka aizdomās turētā var traucēt izmeklēšanai, komunicējot un veicot tiešu vai netiešu (ar starpniecību) komunikāciju ar minētajām personām, savukārt šo personu savstarpējā komunikācija būtiski apdraudēs patiesības noskaidrošanu kriminālprocesā. Turklāt kriminālprocesā ir iesaistītas citas personas, tostarp bērna māte, kuru kontaktinformācija un citas saziņas iespējas (dzīvesvieta u.tml.) ir zināmas aizdomās turētajai. Līdz ar to aizdomās turētās jebkāda komunikācija ar šīm personām var būtiski apdraudēt patiesības noskaidrošanu kriminālprocesā. Aizdomās turētā, sazinoties un/vai uzturot komunikāciju/saziņu ar šīm personām, var saskaņot liecības, slēpt patiesos izmeklējamā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļus, slēpt pierādījumus, kas būtiski ietekmētu patiesības noskaidrošanu kriminālprocesā. [...] Ņemot vērā kriminālprocesā iegūtās ziņas, konstatējams, ka aizdomās turētās tiesību ierobežojumi ir samērīgi, lai tiktu novērsts kriminālprocesa izmeklēšanas traucēšanas risks, tostarp, lai tiktu novērsta kriminālprocesā iesaistīto personu (cietušās (bērna) un likumiskās pārstāves) tiesību apdraudējums, jo šādas bažas ir paustas. Izmeklēšanas traucēšanas riska esība izriet arī no izmeklējamā noziedzīgā nodarījuma apstākļiem, tajā skaitā aizdomās turētajai izvirzītajām aizdomām par iespējamu noziedzīgas rīcības atbalstīšanu, kas norāda, ka aizdomās turētās rīcība var tikt vērsta uz to, lai palīdzētu dēlam ([personai D]), viņu dažādā veidā atbalstot, komunicējot par ar kriminālprocesu saistītiem jautājumiem, kas var būtiski apdraudēt kriminālprocesa mērķa sasniegšanu.” Tālāk tiesa sava lēmumā norāda uz tiem pierādījumiem, kas pamato [personas A] iesaistīšanos kā atbalstītājam noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā. Tāpat tiesa norāda, ka “kriminālprocesā ir sniegtas liecības, ka [personu D] materiāli atbalsta un arī turpmāk var atbalstīt aizdomās turētā”. Tiesa savā lēmumā vērtēja arī citu iespējamo drošības līdzekļu piemērošanu, kā arī apcietinājuma aizstāšanu ar drošības naudu, atzīstot, ka to piemērošana nevarēs novērst konstatētos riskus.

[10.3] Vērtējot tiesas 23.09.2024. lēmumā ietverto argumentāciju, tiesībsargs secina, ka papildus tai, kas tika sniegta tiesas sākotnējā 24.07.2024. apcietinājuma lēmumā, tiesa norāda uz konkrētiem riskiem, kā var izpausties izmeklēšanas traucēšana – savstarpējās saziņas un komunikācijas risks ar savu dēlu [personu D], kas tiek turēts aizdomās par bērna nolaupīšanu, ko pamato iepriekšēja dzīvošana kopā un komunikācijas uzturēšana, kā arī abu personu kopīgi radnieki [...], kur, visticamāk, uzturas [persona D]. Tāpat tiesa norādīja uz risku, ka [personai A] ir

zināma bērna mātes kontakthinformācija, kas rada risku saziņas iespējām ar viņu, kā arī [persona A] ir materiāli atbalstījusi savu dēlu un nevar izslēgt arī turpmāku materiāla atbalsta realizēšanu.

[11] Tiesas 28.11.2024. lēmums

[11.1] Rīgas pilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses [personas E] 28.11.2024. lēmumā attiecībā uz pamatotām aizdomām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā norādīts, ka 17.10.2024. [persona A] ir saukta pie kriminālatbildības (celta apsūdzība) par Krimināllikuma 20. panta ceturtajā daļā un 153. panta trešajā daļā paredzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru Krimināllikums paredz brīvības atņemšanu un kas klasificējams kā sevišķi smags noziegums. Tas attiecīgi tiesas ieskatā pamato pamatotu aizdomu esamību, jo “izmeklēšanas tiesnese, pārbaudot kriminālprocesā iegūtos pierādījumus, konstatē, ka tie satur ziņas par faktiem, kas ir pietiekamas un pamato apsūdzības izvirzīšanu atbilstoši Krimināllikuma 20. panta ceturtajai daļai un 153. panta trešajai daļai”.

[11.2] Savukārt vērtējot citu pastāvošu iemeslu apcietinājuma turpināšanai, secināms, ka tiesa 28.11.2024. lēmumā to attiecina uz pierādīšanas traucēšanas risku. Proti, “kriminālprocesā ir nepieciešams nodrošināt pierādījumu, tajā skaitā liecību objektivitātes saglabāšanu, izslēdzot pierādīšanas procesa apdraudējumu”.

Tiesa savā lēmumā norāda, ka: “Ņemot vērā apsūdzībā, kas pamatota ar kriminālprocesā iegūtajām ziņām (pierādījumiem), norādītās apsūdzētās pretlikumīgās darbības, to raksturu, kas saistītas ar aktīvu atbalsta sniegšanu dēlam [personai D], lai pretlikumīgi izvestu bērnu no valsts, un tālāko rīcību, kas saistīta ar dēla rīcības atbalstīšanu un veicināšanu, faktisko apstākļu slēpšana [..], tas kopumā norāda, ka pastāv augsta riska esība, ka apsūdzētā var traucēt kriminālprocesam, var likt šķēršļus krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam kriminālprocesā, var saskaņot liecības ar apsūdzībā norādītājā noziedzīgā nodarījumā iesaistītām personām, kas būtiski apdraudētu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu. [..] Kriminālprocesā 2024. gada 5. septembrī saņemts kriminālprocesā iesaistītās personas iesniegums, ka apsūdzētā un līdzapsūdzētais var izbraukt no valsts uz [..], lai palīdzētu [personai D], kā arī iesniegums, kurā paustas bažas, ka apsūdzētā un līdzapsūdzētais var vērst pret bērnu un bērna māti darbības, kas var būt pretējas bērna interesēm. No kriminālprocesā iegūtajām ziņām konstatējams, ka pēc tā, kā [persona D] ar bērnu pretlikumīgi ieradās [..], viņu sagaidīja tur dzīvojošs radnieks, viņš kopā ar bērnu uzturējās

pie [...] dzīvojošiem radniekiem. Līdz ar to apsūdzētajai [personai A] pastāv saziņas un komunikācijas iespējas ar personām, kurām ir zināms par [personas D] izbraukšanu no valsts, un šo personu savstarpējā saziņa var būtiski apdraudēt kriminālprocesa mērķi. Apsūdzētā, sazinoties un/vai uzturot komunikāciju/saziņu ar šīm personām, var saskaņot liecības, slēpt patiesos apsūdzībā norādītā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļus, kas būtiski apdraudētu pierādīšanas procesu kriminālprocesā. [...] Kriminālprocesā konstatējams, ka apsūdzētajai ir radnieciskas saites ar personām, kuras saistītas ar apsūdzībā norādītā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, gan arī saiknes ar citām kriminālprocesā iesaistītām un liecinošām personām. Šo personu objektīvām liecībām ir būtiska un izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu, izslēdzot jebkādu tiešu vai netiešu liecību ietekmēšanu. Minētie apstākļi kopumā ar kriminālprocesā iegūtajām ziņām pamato to, ka pastāv augsts risks, ka var notikt pierādījumu – liecību ietekmēšana un saskaņošana tādā veidā un apjomā, kas būtiski apdraudētu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu.” Tāpat tiesa savā lēmumā vērtēja arī citu iespējamo drošības līdzekļu piemērošanu, kā arī apcietinājuma aizstāšanu ar drošības naudu, atzīstot, ka to piemērošana nevarēs novērst konstatētos riskus.

[11.3] Vērtējot tiesas 28.11.2024. lēmumā ietverto argumentāciju, tiesībsargs secina, ka šajā lēmumā atšķirībā no iepriekšējiem pamatotu aizdomu esamības nosacījums tika pamatots ar pēc sava rakstura nozīmīgāku apstākli, proti, [personai A] tika celta apsūdzība. Līdz ar to šajā lēmumā tiesa vairs nevarēja atsaukties ar izmeklēšanas, kad noris aktīvākā pierādījumu vākšanas stadija, traucēšanas risku, bet gan savu lēmumu pamatoja ar pierādīšanas traucēšanas risku. Tiesībsarga ieskatā tiesas norādītais pamatojums ir uzskatāms par konkrētu un uz attiecīgo kriminālprocesa stadiju – apsūdzības uzrādīšana – attiecināmu. Tiesa savā lēmumā norādīja uz konkrētiem riskiem, kādā veidā var tikt ietekmēti jau lietā savāktie pierādījumi un turpmākajā procesa gaitā liecinošo personu liecības.

[12] Tiesas 22.01.2025. lēmums

[12.1] Rīgas pilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses [personas E] 22.01.2025. lēmumā attiecībā uz pamatotām aizdomām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā tāpat kā 28.11.2024. lēmumā norādīts uz [personas A] 17.10.2024. pieņemto lēmumu par saukšanu pie kriminālatbildības, vienlaikus ņemot vērā, ka 07.12.2024. pieņemts lēmums par kriminālprocesa nodošanu tiesai.

[12.2] Savukārt vērtējot citu pastāvošu iemeslu apcietinājuma turpināšanai, secināms, ka tiesa tāpat kā 28.11.2024. lēmumā to attiecina uz pierādīšanas traucēšanas risku.

Tiesa savā lēmumā norāda, ka: “Turklāt kriminālprocesā konstatējams, ka liecinošās personas ir savstarpēji pazīstamas, tās ir arī apsūdzētās pakļautībā, jo nodarbinātas viņas uzņēmumos, liecības ir snieguši arī apsūdzētās tuvinieki. Līdz ar to apsūdzētā var traucēt krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam kriminālprocesā, ko šobrīd cita drošības līdzekļa piemērošana nevar izslēgt. [...] Kriminālprocesā 2025. gada 10. janvārī saņemts apsūdzētās aizstāvja paziņojums par nopratināmajām personām tiesā, norādot, ka uz tiesas sēdi nopratināšanai ir aicināmi pieci liecinieki, kur tika nopratināti pirmstiesas procesā, un aicināmas vēl sešas personas, kuras agrāk nebija nopratinātas – personas, kuras ir apsūdzētās kaimiņi, kā arī personu, kura nodarbināta uzņēmumā, kas saistīts ar apsūdzētās ģimenes biznesu. [...] Ņemot vērā minēto, tostarp to, ka šobrīd kriminālprocesā tiek veiktas darbības, kas saistītas ar kriminālprocesa sagatavošanu iztiesāšanai, savukārt liecinošo personu nopratināšana tiesā vēl nav uzsākta (gan apsūdzētā, gan līdzapsūdzētais [persona L] ir pazīstami ar liecinošām personām), tad pamatoti pastāv augsts risks, ka apsūdzētā var traucēt tiesai, ietekmēt un saskaņot liecības ar liecinošām personām, ko šobrīd cita drošības līdzekļa piemērošana nevar izslēgt. Līdz ar to apcietinājuma turpmāka piemērošana, lai izslēgtu iespēju, ka liecinieki varētu tikt ietekmēti pirms liecību sniegšanas tiesā, ir pamatota un attaisnojama.” Tāpat tiesa kā apstākli, kas rada risku traucēt pierādīšanas procesam, norādīja uz iepriekš citā kriminālprocesā [personas A] dēlam piemēroto drošības naudu, kas tika apmaksāta no ģimenes līdzekļiem, bet tas neatturēja [personu D] no izbraukšanas no valsts, kas savukārt tika izdarīts šī kriminālprocesa ietvaros, kur [persona A] tiek apsūdzēta [personas D] noziedzīgo darbību atbalstīšanā. Tāpat tiesa savā lēmumā vērtēja arī citu iespējamo drošības līdzekļu piemērošanu, kā arī apcietinājuma aizstāšanu ar drošības naudu, atzīstot, ka to piemērošana nevarēs novērst konstatētos riskus.

[12.3] Vērtējot tiesas 22.01.2025. lēmumā ietverto argumentāciju, tiesībsargs secina, ka šajā lēmumā tāpat kā tiesas 28.11.2024. lēmumā pamatotu aizdomu esamības nosacījums tika pamatots ar to, ka [personai A] tika celta apsūdzība. Vienlaikus šajā lēmumā tiesa ņēma vērā svarīgu apstākli, proti, 07.12.2024. tika pieņemts lēmums par kriminālprocesa nodošanu tiesai, līdz ar to pirmstiesas kriminālprocess tika pabeigts. Tiesas lēmumā ietvertais pamatojums, kāpēc arī šajā stadijā [personai A] būtu turpināms apcietinājums, tiesībsarga ieskatā ir konkrēts un atšķirīgs

no iepriekšējās stadijas, kad kriminālprocess atrādās pirmstiesas stadijā. Proti, tiesa argumentēja, ka [personas A] aizstāvis ir iesniedzis tiesai to liecinošo personu sarakstu, kurus būtu nepieciešams nopratināt tiesā, tostarp norādot tādas personas, kuras agrāk kriminālprocesā nav tikušas nopratinātas. Turklāt šādas personas ir pazīstamas [personai A], kas var radīt liecību saskaņošanas risku.

[13] Apkopojot iepriekšminēto, tiesībsargs uzskata, ka izmeklēšanas tiesneses lēmumos sniegtā argumentācija [personas A] apcietinājuma turpināšanai bija pienācīgi pamatota, atsaucoties uz konkrētiem apstākļiem, nevis abstraktiem, formāliem vai stereotipiskiem apsvērumiem. Tiesa visās apcietinājuma piemērošanas stadijās (izmeklēšana, kriminālvajāšana, lietas nodošana tiesā pirms iztiesāšanas uzsākšanas) spēja pamatot pamatotu aizdomu esamību un traucēšanas risku, kas tiesībsarga ieskatā ir “atbilstoši” un “pietiekami” apcietinājuma piemērošanas iemesli.³² Līdz ar to tiesībsargs **nekonstatē [personas A] Konvencijas 5. panta 3. punkta pārkāpumu.**

[14] Visbeidzot tiesībsargs tomēr vēlreiz vēlas pievērsties Jūsu iesniegumos izteiktajām sūdzībām par to, ka kriminālprocesa ietvaros netika nodrošināta iespēja Jums iepazīties ar tiem krimināllietas materiāliem, kas pamato apcietinājuma piemērošanu.

[14.1] Kā jau tiesībsargs iepriekš secināja, tad nedz sākotnējā apcietinājuma piemērošanas procesā, nedz tā pārsūdzības ietvaros, šādas tiesības netika realizētas, līdz ar to šajā daļā pārkāpums netika konstatēts. Vienlaikus kā tiesībsargs secināja no krimināllietas Nr. [..] materiāliem, tad pirmo reizi par šādām tiesībām Jūs norādījāt savā 30.09.2024. sūdzībā par uzraugošās prokurores 18.09.2024. atbildē ietverto nolēmumu, citstarpā norādot, ka ir pretiesiski atteikts iepazīties ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli. Vienlaikus arī šajā sūdzībā Jūs nenorādījāt konkrētu lūgumu. 30.10.2024. amatā augstāka prokurore [persona J] pieņēma nolēmumu, ar kuru Jūsu sūdzību noraidīja, tostarp norādot, ka 17.10.2024. Rīgas Pārdaugavas prokuratūras prokurore [persona I] pieņēma lēmumu par [personas A] saukšanu pie kriminālatbildības.

[14.2] Vienlaikus tajā pašā datumā (30.09.2024.) Jūs citas pārsūdzības ietvaros uzraugošajam prokuroram, t.i., pārsūdzot izmeklētājas lēmumu, ar ko tika noraidīts Jūsu lūgums atcelt [personai

³² Šajā sakarā sk. arī ECT 2021. gada 25. marta lēmumu apvienotajās lietās “Višņevskis and others v. Latvia”, pieteikuma Nr. 35328/17, 35592/17, 35635/17.

A] piemēroto apcietinājumu, izteicāt lūgumu dot procesa virzītājam norādījumus iepazīstināt ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, [personu A] un viņas aizstāvi. Tomēr 31.10.2024. kriminālprocesa uzraugošā prokurore noraidīja Jūsu sūdzību, citstarpā pamatojot to, ka 30.10.2024. sastādītajā protokolā par pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanu apsūdzētās un Jūsu kā viņas aizstāvja lūgums izsniegt krimināllietas materiālu kopijas tiks izpildīts. Turklāt jau iepriekšējā pirmstiesas procesa laikā, iepazīstoties ar ierosinājumu piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli un izmeklēšanas tiesneses 24.07.2024. lēmumā piemērot apcietinājumu [personai A] paustie apsvērumi, kas ir par pamatu apcietinājuma piemērošanai [personai A], Jums un [personai A] ir zināmi.

Ņemot vērā, ka prokurore savu atbildi uz Jūsu sūdzību sniedza 31.10.2024., bet jau 30.10.2024. sastādītajā protokolā par pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanu tika saņemts Jūsu lūgums izsniegt tiesai nododamās krimināllietas materiālu kopijas, kas attiecas uz [personai A] izvirzīto apsūdzību, varētu atzīt, ka Jūsu tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem, kas pamato apcietinājuma piemērošanu [personai A], netika ierobežotas. Vienlaikus kā izriet no tiesībsarga rīcībā pieejamiem lietas materiāliem, tad krimināllietas materiālus prokurore [personai A] uzrādīja tikai 17.11.2024. Tātad pēc vairāk kā pusmēneša, kad tika izteikts lūgums izsniegt krimināllietas materiālu kopijas. Attiecīgi būtu pārbaudāms, vai tas, kādā veidā ietekmēja Jūsu kā [personas A] aizstāvja tiesības.

[14.3] Pēc 23.09.2024. apcietinājuma periodiskās kontroles nākamais izmeklēšanas tiesneses lēmums par nepieciešamību turpināt apcietinājuma piemērošanu [personai A] tika pieņemts 28.11.2024. Līdz ar to, ja ar krimināllietas materiāliem varējāt iepazīties 17.11.2024., bet lēmumu pieņēma 28.11.2024., tiesībsargs atzīst, ka tas bija pienācīgs laika periods, kura ietvaros bijāt tiesīgs izdarīt nepieciešamās sagatavošanās darbības turpmāka apcietinājuma piemērošanas apstrīdēšanā.

[14.4] Tomēr vienlaikus tiesībsargs atzīst, ka prokurores [personas I] atbildē norādītais pamatojums, kāpēc krimināllietas materiāli, kas pamato apcietinājuma piemērošanu [personai A], nebūtu izsniedzami, jo jau iepriekšējā kriminālprocesā laikā citu procesuālo darbību ietvaros tikāt informēts, kas ir par pamatu apcietinājuma piemērošanai, nav pamatots. Turklāt jāatzīst, ka citos

tiesiskajos apstākļos, ja, piemēram, pirmstiesas kriminālprocess netiktu pabeigts, tas varētu būtiski ietekmēt personas Konvencijas 5. panta 4. punktā noteiktās tiesības.

ECT lietā “Sprūds and others v. Latvia” atzina, ka “iesniedzēji bija vispārīgā veidā informēti par pamatojumu aizdomām pret viņiem. Pirms viņu tiesas sēdēm, kurās izskatīja jautājumu par apcietinājuma piemērošanu, iesniedzējiem izsniedza izmeklētāja ierosinājumu par pirmstiesas apcietinājuma piemērošanu. Pēc iepazīšanās ar šiem dokumentiem Tiesa pieņem, ka viņiem bija sniegts vispārīgs apraksts par to, kā iespējamie noziedzīgie nodarījumi tika izdarīti. Tiesas ieskatā, iesniedzējiem šādus apsvērumus bija sarežģīti apstrīdēt, ja viņi nebija informēti par pierādījumiem, kas tos pamatoja”³³. Attiecīgi ECT secināja, ka vien ar iepazīšanos ar izmeklētāja ierosinājumu par apcietinājuma piemērošanu, bez konkrētiem materiāliem, kas pamato tajā sniegto pamatojumu apcietinājuma piemērošanai, nav pietiekami, lai garantētu pušu līdztiesību un tādējādi rada Konvencijas 5. panta 4. punkta pārkāpumu³⁴.

Turklāt tiesībsargs vērš uzmanību, ka laikā, kad prokurore [persona I] pieņēma savu 31.10.2024. lēmumu, KPL 60.² pantā vairs nebija spēkā 3.² daļa, kas paredzēja personu, kurām piemēro ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, piekļuvi būtiskajiem dokumentiem atļaut tikai tad, ja tā neapdraud citu personu pamattiesības, sabiedrības intereses un netraucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanai. Minēto normu izslēdza dēļ Eiropas Komisijas 2023. gada 28. septembra Argumentēto atzinumu pārkāpuma procedūras lietā Nr. INFR(2021)2100, kurā norādīts, ka Latvija nav pareizi transponējusi Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 22. maija Direktīvas 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (turpmāk – Direktīva 2012/13/ES) 7. panta 1. punktu. Direktīvas 2012/13/ES 7. panta 1. punktā ir noteikts, ka apcietinātajai vai aizturētajai personai jebkurā kriminālprocesa stadijā jābūt piekļuvei kompetento iestāžu rīcībā esošajiem dokumentiem, kas saistīti ar konkrēto lietu un kas ir būtiski, lai saskaņā ar valsts tiesību aktiem efektīvi apstrīdētu apcietināšanas vai aizturēšanas likumību. Līdz ar to KPL 60.² panta trešās daļas 1. punktā paredzētās aizturētā, aizdomās turētā vai apsūdzētā, kuram piemēro ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, tiesības iepazīties ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem

³³ ECT 2024. gada 24. oktobra sprieduma lietā “Sprūds and others v. Latvia”, pieteikuma Nr. [66499/17](#), [80430/17](#), [11223/18](#), 18. punkts.

³⁴ ECT 2024. gada 24. oktobra sprieduma lietā “Sprūds and others v. Latvia”, pieteikuma Nr. [66499/17](#), [80430/17](#), [11223/18](#), 19.-22. punkts.

pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, ir nodrošināmas bez ierobežojumiem atbilstoši Direktīvas 2012/13/ES 7. panta 1. punktam.³⁵

Ievērojot minēto, tiesībsargs aktualizēs minēto jautājumu Rīgas Pārdaugavas prokuratūras ietvaros, lai nodrošinātu šādu no Eiropas Savienības un Konvencijas nozīmīgu tiesību ievērošanu.

Tiesībsarga rekomendācijas

[15] Tiesībsarga likuma 25. panta pirmā daļa paredz, ka tiesībsargs pārbaudes lietu pabeidz ar lietā iesaistīto personu izlīgumu vai tiesībsarga atzinumu. Tā kā no pārbaudes lietas apstākļiem izriet, ka izlīgums lietā nav iespējams, tiesībsargs pārbaudes lietu pabeidz ar ieteikumiem.

Tiesībsarga likuma 12. panta 4. punkts nosaka, ka tiesībsargs, izskatot pārbaudes lietu sniedz iestādei ieteikumus un atzinumus par tās darbības tiesiskumu, lietderību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Ņemot vērā pārbaudes lietas atzinuma 14. punktā secināto, tiesībsargs rekomendēs **Rīgas Pārdaugavas prokuratūrai** ņemt vērā tiesībsarga atzinumā izdarītos secinājumus un piemērot tajā paustās atziņas turpmākā darbā, lai nodrošinātu ikvienas personas, kurai piemēro ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, tiesības iepazīties ar tiem lietas materiāliem, ar kuriem pamatots ierosinājums piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25. panta ceturto daļu tiesībsarga atzinumam ir rekomendējošs raksturs.

Ar cieņu

tiesībsargs

Juris Jansons

³⁵ [Priekšlikumi likumprojektam "Grozījumi Kriminālprocesa likumā" \(Saeimas reģ. Nr 507/Lp14\)](#)